

BRALNA MAPA KOT POT DO USPEHA IN VAJE ZA IZBOLJŠANJE BRALNE TEHNIKE

/ Polona Vodičar / OŠ Vransko – Tabor

V prispevku se bom osredotočila na delo v tretjem razredu na področju branja. Predstavila bom primer dobre prakse, ki ga izvajam v razredu. Učence na začetku tretjega razreda preverim v kakovosti, hitrosti, natančnosti in izraznosti branja. Na podlagi rezultatov z vsakim posameznim učencem oblikujem individualni načrt, ki ga bom predstavila v prispevku. Osredotočila se bom tudi na vaje, ki pomagajo vsem učencem, da izboljšajo svojo bralno tehniko.

Uvod

Branje je temeljna dejavnost in aktivnost možganov, ki si jo moramo pridobiti vsi ljudje. Učenci naj bi imeli ob koncu prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja skladno s cilji iz učnega načrta razvito zmožnost branja umetnostnih in neumetnostnih besedil. To pomeni, da usvojijo tehniko branja s tiskanimi in pisanimi črkami (do konca 2. razreda) in tekoče berejo svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti ustrezna besedila, napisana s tiskanimi in pisanimi črkami (na koncu 3. razreda). Ravno tako morajo biti po branju sposobni pokazati določeno raven razumevanja prebranega.

Če želimo doseči ta cilj, morajo učenci najprej avtomatizirati bralno tehniko, ki ji sledi stopnja branja z razumevanjem. Že pri avtomatizaciji branja nekateri učenci velikokrat naletijo na precej hude težave. Pečjakova (1993: 11) navaja naslednje dejavnike bralnega uspeha oziroma neuspeha:

- ▶ percepcijske dejavnosti (gibanje oči, slušno in vidno razločevanje),
- ▶ kognitivne sposobnosti,
- ▶ motivacijo, interes,
- ▶ socialno kulturne dejavnike (SES, socialne in kulturne vplive iz ožjega in širšega okolja).

Zaradi težav, ki jih opažam pri branju med učenci v razredu, sem se v preteklih in tudi v letošnjem letu odločila, da bom izvedla razredni bralni projekt, ki bo pomagal pri izboljšanju bralne tehnike učencev. V nadaljevanju bom predstavila, kako je delo potekalo.

Branje

Z vsakim učencem posebej sva se na začetku šolskega leta v mesecu septembru pred ali po pouku sestala na kratkem pogovoru o njegovem branju. Učenec je povedal, kako vidi svoje branje. Kako se počuti pri branju, ali se mu zdi, da je pri branju uspešen, s čim ima težave, če jih ima. Odgovori otrok

so bili različni. V razredu je kar nekaj otrok, ki se jim zdi branje težko in ki sami pravijo, da jim povzroča težave. Ko sva z informativnim pogovorom opravila, je vsak učenec prejel njemu neznan besedilo in ga začel glasno brati.

Med učenčevim glasnim branjem sem preverjala kakovost, hitrost, natančnost in izraznost branja. S tem sem preverjala stopnjo avtomatiziranosti bralne tehnike.

Zakaj glasno branje? Ker je glasno branje korak, ki vodi k branju v mislih. Vsak bralec začetnik vstopa v svet branja z glasnim branjem, otrok, ki poskuša brati in kasneje začne brati, bere glasno, bodisi črke/glasove povezuje v zloge bodisi črkuje. Naslednji korak je poltihu branje in korak pred branjem v mislih je tiho branje s premikanjem ustnic.

Glasno branje omogoča tudi spremljanje in korekcijo izgovora posameznih besed in glasov. S pomočjo glasnega branja pa ne nazadnje preverjamo tudi avtomatizacijo branja. Posledično glasno branje omogoča sledenje, kje na poti do cilja je vsak posameznik.

Kot sem pričakovala, sem ugotovila, da so med učenci v usvojenosti bralne tehnike ogromne razlike. Velike razlike so se kazale v kakovosti branja in v sami hitrosti branja. Najslabši učenec je v šolskem letu 2011/12 v eni minuti glasno prebral le 5 besed, najboljša učenka pa 90 besed na minuto. Enako sem naredila tudi v šolskem letu 2012/13, vendar so imeli ti učenci boljše rezultate, najslabši učenec je na začetku šolskega leta glasno prebral 12 besed na minuto, najboljša učenka pa 108 besed na minuto. Razlike med učenci so torej ogromne.

Glede na stanje, kakršno je bilo v razredu, sem se odločila, da si bo vsak posameznik postavil svoj bralni cilj, ki ga bo do konca šolskega leta poskušal vsaj doseči, če ne preseči. Učenci so si postavljali najrazličnejše

cilje. V tabeli so predstavljeni cilji učencev dveh generacij:

Tabela 1: Cilji otrok

Cilji otrok šolsko leto 2011/12	Cilji otrok šolsko leto 2012/13
Pri branju si želim, da bi bral tekoče, brez napak.	Želim si, da bi brala bolj počasi, bolj naglas in da bi pri branju upoštevala ločila.
Želim si, da bi brala tekoče, brez napak in da bi zapolnila bralno ribico.	Želim si, da bi bral bolj sproščeno, bolj doživeto. Želim si, da bi bral predlog skupaj z besedo.
V tem šolskem letu si želim prebrati veliko knjig. Želim izboljšati svoje branje.	Želim si, da bi bral bolj tekoče, z manj napakami.
Moj cilj branja v tem letu je, da bi bral bolje kot sošolka.	Želim si, da bi brala tekoče, da bi upoštevala ločila, da ne bi sekala povedi.
Pri branju si želim, da bi tekoče, razumljivo brala, da bi napolnila celo bralno ribico. Želim si prebrati veliko knjig.	Želim si, da bi bral tekoče, hitro, da se mi ne bi zatikalo, da bi bral z manj napakami.
Pri branju si želim, da bi tekoče, razumljivo in z razumevanjem brala. Da bi prebrala veliko knjig, da bi napolnila bralno ribico in da bi imela še boljše besedni zaklad.	Želim si, da bi bral hitreje, da se mi ne bi zatikalo, da bi bral brez napak. Želim si, da besed ne bi več zlogoval.
Želim si, da bi bral gladko in da se mi ne bi zatikalo.	Želim si, da bi bral gladko, tekoče in bolj hitro, bolj glasno.

Vsak posameznik je pod svoj cilj zapisal, kaj bo naredil, da bo svoj cilj dosegel. S tretješolci v lanskem šolskem letu pa smo oblikovali tudi bralno mapo, v katero smo se podpisali

Moja ocena branja:

Ne berem še dobro. Ne upoštevam ločil.

Ocena učiteljice:

Daljše besede še najprej tiho prebereš, šele nato glasno. Pri tihem branju si hiter. Še ne upoštevaš ločil. Besede bereš natančno. Bereš počasi.

Moj bralni cilj:

Želim si, da bi bral hitreje. Želim si, da mi ne bi bilo potrebno besed tiho črkovati ali zlogovati, predno jih glasno preberem, želim si, da bi videl celo besedo in jo naenkrat prebral.

Kaj bom za to naredil?

VSAK DAN bom vadil GLASNO branje vsaj 5 minut na dan. Poskusila bom prebrati besedo z enim pogledom celo besedo.

Podpis učenca:

Podpis starša:

Podpis učiteljice:

Datum podpisa:

Kako sem uspešna pri doseganju cilja?

3.1.2013

V hitrosti branja si napredoval. Prebereš 15 besed na minuto več, kot si jih prebral v mesecu septembru. Bral si natančno, niti enkrat se nisi zmotil, bravo. Predhodnega tihega branja besed je veliko manj kot v mesecu septembru, a je še vedno. Si na dobri poti, da cilji: "Želim si, da mi ne bi bilo potrebno besed tiho črkovati ali zlogovati, predno jih glasno preberem," dosežeš. Tvoj cilj ostaja enak. Še vedno vadi glasno branje vsak dan vsaj 5 minut!

Primer bralne mape

učencem, starš in učiteljica. S podpisom smo se zavezali, da bomo vsi skupaj strmeli k zastavljenemu cilju. Učenci so prejeli bralne mape, v katere smo poleg bralnega cilja zapisali tudi lastno oceno branja, učiteljevo oceno branja in kaj bo posamezen učenec naredil, da bo cilj dosegel.

Tako lanske kot letošnje tretješolce sem med letom vsaj trikrat preverila v glasnem branju. Z vsakim učencem sva se individualno pogovorila o njegovem napredku, preverila, kako je uspešen pri realizaciji cilja in cilj morebiti spremenila, če ga je že dosegel.

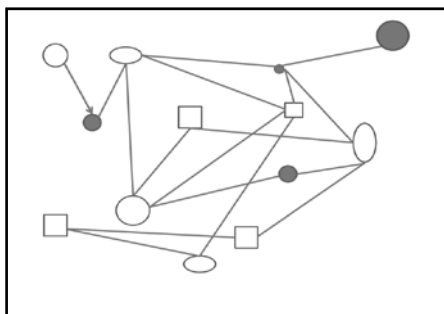
Glede na ogromne razlike v branju z učenci med urami izvajam različne naloge, ki pomagajo k izboljšanju bralne tehnike. Zajemajo vaje percepcije, vaje za razvijanje vidnega razločevanja, vaje za razširitev vidnega obsega in vaje za koncentracijo. V nadaljevanju bom predstavila nekaj vaj, ki jih izvajam v razredu. Uporabljam jih kot motivacijo, kot popestritev med uro, ko motivacija za delo že pade, ob zaključkih ure. To so vaje, ki so dobrodošle v vseh razredih in pri vseh predmetih, kajti pri vseh vajah lahko stopnjujemo zahtevnost.

Vaje za percepcijo

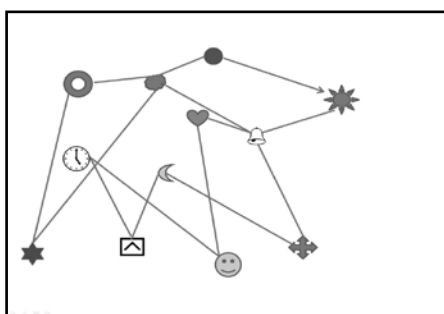
Branje je najprej percepcijski proces. Bralec z očmi sledi besedilu. Vemo, da imajo slabši bralci težave s sledenjem besedilu. Vsi, ne samo bralci, ki imajo težave, potrebujejo trening za oči. Učenci morajo z očmi slediti črkam.

Vaje za razvijanje vidnega razločevanja

Pri branju je še kako pomembna sposobnost razločevanja črk in njim pripadajočih



Navodilo: Čim prej poskusi z očmi preleteti linijo od začetka do konca.



Navodilo: Čim prej poskusi živalim poiskati domove. Pri tej vaji delajo samo oči. Vir slike: www.pingvin.si

glasov. Govorimo o sposobnosti vidnega razločevanja.

Primer vaje:

Navodilo: V čim krajšem času poskusi poiskati v sklopu enakih črk drugačne črke. Katero drugačno črko si našel in koliko jih je?

Primer vaje:

Zelo dobro se obnese tudi vaja, ko učenec v določenem delu besedila išče posamezno

črko. Besedilo je lahko zapisano v delovnem zvezku, učbeniku ali na učnem listu. Občasno zelo dobrodošlo pa je tudi, da učenec v svojem zapisu prešteje vse a-je, ki jih je zapisal, vse o-je, ki jih je zapisal, in preveri, če so na pravih mestih. Na koncu prešteje, koliko pravilno zapisanih a-jev in o-jev je imel v določenem delu besedila.

S to vajo učenci ozaveščajo pravilen zapis posameznih črk, se urijo v vidnem razločevanju lastnih zapisov in jih kasneje tudi izboljšajo.

Primer vaje:

Navodilo: Beseda na levi je skrita med petimi besedami na desni strani. Čim prej jo poskusi najti in jo podčrtaj.

miza	muza	liza	maza	mizo	miza
pesem	plesen	pasem	pesen	pesem	pisan
veter	seter	Peter	meter	veter	tetra
misel	kisel	misel	visel	misil	mesel
cesta	presta	mesta	nevesta	testo	cesta
življenje	življenje	živlene	čivkanje	življenje	življene

To vajo lahko v višjih razredih učinkovito uporabimo z daljšimi in težjimi besedami.

Vaje za razširitev vidnega obsega

Učenci 3. razreda lahko zaznajo 7–10 črk pri enkratnem pogledu na besedilo, kar pomeni, da lahko pri enem postanku oči preberejo skupino besed, ki imajo 7–10 črk.

Vaje za koncentracijo

Koncentracija pri branju pomeni, da medtem ko beremo, razmišljamo samo o vsebini besedila. Predstavila bom nekaj primerov vaj za koncentracijo. Za koncentrirano branje je pomembno, da takrat ko beremo, zraven ne počnemo ničesar drugega (v podzavesti in zavesti).

Primer vaje:

- ▶ Čim hitreje poišči in preštej, kolikokrat se v seriji številke pojavijo številke 3, 8, 2.
- ▶ Čim hitreje poišči in preštej, kolikokrat se pojavljajo naslednja dvomestna števila: 52, 17, 74.
- ▶ Kje v nizu je število 7472? Koliko časa si potreboval, da si ga našel?

Primer vaje:

- ▶ Narišite si mrežo 3 x 3 kvadrate.

42. Z enim pogledom poskusi ugotoviti ali so vse črke enake. Če niso enake, črko, ki je drugačna obkroži. Delaj čim hitreje!

aaa	mmn	lll
xxy	vvv	jji
mnm	kkh	mmm
kkk	lll	ččč
rrr	eee	ttt
aae	ccc	bbd

43. Poveži dve pojmovno sorodni besedi. Vsako vrstico preberi samo enkrat.







zeleno	modro	trava
--------	-------	-------

Navodilo: Z enim pogledom poskusi ugotoviti, ali so vse tri črke enake ali ne. Koliko neenakih trojic si odkril? Delaj čim hitreje. Vir vaje: Pečjak (1993)

- ▶ Odložite svinčnike.
- ▶ 20 sekund boste opazovali mrežo s simboli, ki jo bom pokazala.
- ▶ Po 20 sekundah boste vzeli svinčnik in v mrežo vrisali simbole, ki ste jih videli.

Ugotovite, kolikšna je vaša zbranost:

- ▶ 8, 9 pravih odgovorov: Tvoja zbranost je **ODLIČNA**.
- ▶ 6, 7 pravih odgovorov: Tvoja zbranost je **DOBRA**.
- ▶ 4, 5 pravih odgovorov: Tvoja zbranost je **ZADOVOLJIVA**.
- ▶ 1, 2, 3 pravih odgovori: **NASLEDNJIČ BO BOLJŠE**.

		
	K	
g		0

Primer vaje:

V spodnji skupini črk poiščite imena nekaterih živali. Čim hitreje preglejte vrste in poiščite živali. Zraven štejte, koliko živali ste našli. Odkriti morate 12 živali in za obisk tega »živalskega vrta« ne smete porabiti več kot 3 minute.

Prikazane vaje velikokrat izvajam na začetku ure, občasno tudi med uro za menjavo dejavnosti. Učencem so vaje všeč in jih tudi radi rešujejo.

Zelo radi delajo tudi na računalniku, in sicer rešujejo naloge na spletnem portalu http://uciteljska.net/Bralne_Vaje/Uvodne/Prva1.html.

Vaje na portalu so zanimive, pokrivajo različne elemente branja, od izboljšanja same percepcije besedila do širitve vidnega polja. Učenec sproti lahko preverja svoj uspeh, s tem se utrjuje tudi njegova samozavest in potrjuje uspeh, povezan s trudom.

Poleg prikazanih vaj z učenci med poukom vadimo glasno branje. Večkrat imajo učenci za domačo nalogo, da se pripravijo na glasno branje različnih besedil. Občasno jim branje časovno omejim, to pomeni, da morajo besedilo prebrati v določenem časovnem okviru. Največkrat imamo bralne ure ob ponedeljkih, da se imajo med vikendom čas pripraviti.

Z vsemi učenci najprej na začetku šolskega leta in potem še vsaj dvakrat med letom ter ob koncu leta preverimo bralni napredek. Tretješolci so napredovali tako v hitrosti kot v sami tehniki in natančnosti branja. Najslabši učenec je v lanskem šolskem letu po 4 mesecih šolskega leta prebral 19 besed na minuto, občasno je še zlogoval, bral je natančno in pri branju ni upošteval ločil. Najboljša učenka je v lanskem šolskem letu v hitrosti branja še napredovala, v eni minuti je prebrala 140 besed, brala je besede, imela je enakomeren

ritem, brala natančno, upoštevala je ločila, prebrala je predloge skupaj z besedami. Deklica je svoj cilj dosegla. Vsi učenci so napredovali v glasnem branju. Večina učencev je svoje zastavljene cilje dosegla. Vsi učenci so naredili napredek, in sicer izboljšali so se tako v natančnosti, tehniki branja kot v hitrosti. S starši smo se ob koncu leta pogovarjali o branju njihovih otrok in vsi so opazili viden napredek.

Zaključek

V prispevku sem nanizala nekaj primerov dobre prakse, ki jih uporabljam pri svojem delu. Prepričana sem, da bom v svojo zbirko primerov dobre prakse z vsakim nadaljnjim letom poučevanja dodala še kakšno idejo, ki bo učencem v pomoč. Vsekakor je pri branju za uspeh zelo pomemben otrokov lastni vložek in ravno zato sem uporabila bralno mapo, ki je dokument, ki otroka zavezuje k izpolnjevanju svoje obveznosti in dolžnosti.

Literatura

- Bralne vaje, http://uciteljska.net/Bralne_Vaje/Uvodne/Prva1.html.
- Pečjak, S. (1993). *Kako do boljšega branja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Pečjak, S. (2010). *Psihološki vidiki bralne pismenosti Od teorije k praksi*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Pečjak, S. (2009). *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Pekelj, C. (2001). *Sodelovalno učenje – ali kdaj več glav več ve*. Ljubljana: DZS.
- Poznanovič Jezeršek, M. idr. (2011). *Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina (elektronski vir)*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Spomin, <http://www.ambulanta-garmus.si/nasveti/spomin1.pdf>.
- Žerdin, T. (2003). *Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja*. Ljubljana: Društvo Bravo.